

WERKPLAN BEHEER

openbaar groen Plan Tij Dordrecht

WERKPLAN BEHEER OPENBAAR GROEN PLAN TIJ DORDRECHT

Opdrachtgever	: Bestuur Stichting Mandeligheid Plan Tij
Uitvoering	: firma Punt B.V. sinds 2022
Samenstelling	: Klankbordgroep GROEN *)
Foto's	: Oscar Mulders, Ellen Ravelli
Eerste versie	: 2016
Herziene versie	: mei 2024

**) subcommissie bestuur Stichting Mandeligheid Plan Tij, onder leiding van bestuurslid Groen en bestaande uit bewoners Plan Tij.*

Niets uit deze uitgave mag worden openbaargemaakt, of verveelvoudigd, door middel van: druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Inhoud

1.	Inleiding.....	4
2.	Gebiedsbeschrijving.....	5
2.1	Algemeen	5
2.2	Zoetwater getijdegebied.....	6
2.3	Beeld 'Biesboschlook'.....	7
2.4	Grasland, bermen en taluds.....	9
2.5	Boschages, (solitaire) bomen en (knot)wilgen.....	9
2.6	Moeras, rietland en oevervegetaties.....	9
2.7	Landtong en eilandjes.....	10
2.8	Kolken regenwater.....	10
3.	Streefbeeld en doelstellingen.....	11
3.1	Streefbeeld.....	11
3.2	Doelstellingen.....	12
3.2.1	Grasland, bermen en taluds.....	12
3.2.2	Boschages, (solitaire) bomen en (knot)wilgen.....	12
3.2.3	Gorzen en oevers.....	13
3.2.4	Landtong en eilandjes.....	15
4.	Beheer en te nemen maatregelen.....	16
4.1	Bomen.....	16
4.2	Struweel.....	16
4.3	Extensief beheerd gras.....	17
4.4	Knotbomen.....	17
4.5	Moeras, rietland en oevervegetaties.....	18
4.6	Landtong en eilandjes.....	19
4.7	Drijf- en zwerfvuil.....	21
4.8	Aanvullend onderhoud.....	23
4.9	Planning beheerswerkzaamheden.....	23
5.	Te vermijden activiteiten.....	24

1. Inleiding

Het bestuur Stichting Mandeligheid Plan Tij heeft opdracht gegeven tot het opstellen van een werkplan beheer openbaar groen Plan Tij. Aan de hand van dit werkplan kan een externe partij het groenonderhoud van de wijk uitvoeren.

In het plan wordt een visie voor het groen beschreven en per vegetatietype aangegeven welk beheer hierbij van toepassing is. Naast de intensiteit en de vorm van het beheer zal beschreven worden wat het doel van het beheer is. Dit zal de toetsing van het uitgevoerde beheer eenvoudiger maken. Niet alleen kan zo nagegaan worden of de doelstellingen gehaald worden, maar ook zal getoetst kunnen worden op welke wijze de doelstellingen en/of het beheer bijgesteld dienen te worden. Eventuele knelpunten kunnen eenvoudig in kaart gebracht worden en bijvoorbeeld tot een aanpassing in het beheer leiden.

Gezien de ligging van en de natuurwaarden in en rondom het gebied zal in onderhavig werkplan uitgegaan worden van de huidige situatie en de aanwezige flora en fauna.

Beheer kan een bijdrage leveren aan de kwaliteit en de kwantiteit van de natuur. Ecologisch beheer, in het bijzonder, houdt in dat bij het beheer geen gebruik gemaakt wordt van (chemische) bestrijdingsmiddelen en (kunst)mest en dat het beheer zoveel mogelijk afgestemd wordt op flora en fauna (bijvoorbeeld door het tijdstip waarop het beheer uitgevoerd wordt, door het kiezen voor bepaald materieel, door gefaseerd te beheren en door voor een bepaalde uitvoeringsrichting te kiezen).

De eerste, oorspronkelijke versie van het beheeradvies c.q. werkplan is omstreeks 2016 opgesteld door NWC (Natuurwetenschappelijk Centrum). Aan de hand van dit werkplan heeft het LOP (Landschapsonderhoudsploeg van de Stichting Natuur- en Vogelwacht) het groenonderhoud gedurende 5 jaar uitgevoerd. Het beheeradvies is in 2021 op een aantal punten herzien. In het oorspronkelijke werkplan was de natuur (flora en fauna) leidend en de mens volgend. In het vernieuwde werkplan (vanaf 2021) is er meer aandacht voor de gewenste leefomgeving van de (menselijke) bewoners van de wijk.

In 2024 zijn er kleine aanpassingen gedaan in de tekst om e.e.a. in overeenstemming te brengen met de huidige groenontwikkelingen in de wijk. Met name is er een aparte paragraaf gewijd aan invasieve exoten, planten die van oorsprong niet voorkomen in Nederland.

2. Gebiedsbeschrijving

2.1 Algemeen

Plan Tij ligt in het noordwesten van Dordrecht. Dordrecht zelf is een eiland dat wordt omringd door de Beneden-Merwede, de Nieuwe Merwede, het Hollands Diep, de Dordtse Kil, de Oude Maas en de Noord. Het Wantij loopt dwars door het eiland. In het noordoosten ligt de Sliedrechtse Biesbosch en in het zuidwesten de Dordtse Biesbosch; samen de Zuid-Hollandse Biesbosch, onderdeel uitmakend van Nationaal Park de Biesbosch. De Vlij, waar Plan Tij aan de noordzijde aan grenst, is een smalle zijkreek van het Wantij.

Het plangebied (zie onderstaande foto) wordt in het zuiden begrensd door de Noordendijk. In het westen wordt het gebied begrensd door de jachthaven aan de Baden Powellaan. De grens wordt in het oosten gevormd door de Wantijdijk. In het noorden wordt het gebied begrensd door de Vlij en het Wantijpark. Plan Tij ligt buitendijks waardoor de getijdenstroom tot onder de huizen komt. De begane grond van de woningen liggen op dezelfde hoogte als de Noordendijk waardoor er geringe kans is op wateroverlast. Het bijzondere is dat het gebied zo is ingericht dat de door eb en vloed wisselende waterstanden kunnen worden opgevangen.

Plan Tij, juni 2021

2.2 Zoetwater getijdegebied

Plan Tij is een woongebied dat in 2008 is opgeleverd. Het is gelegen aan de Noordendijk en wordt in het Noorden begrensd door het Wantijpark, in het Oosten door de Wantijdijk en in het westen door de jachthaven aan de Baden Powelllaan. Er is één toegangsweg, Tijpoort, en aan deze hoofdweg liggen drie landtongen, t.w. Eb, Vloed en Springtij. Het plangebied heeft een open verbinding met de Vlij en is daardoor direct verbonden met de achterliggende rivieren en de Biesbosch. Het is een unieke woonomgeving waar eb en vloed vrij spel hebben. Het verschil tussen hoog en laag water is gemiddeld zo'n 80 cm, met uitschieters naar 150 cm in de winter.

Het gebied wordt gekenmerkt door grotere watervlakten, verschillen in waterdiepte (van open water tot moerassige, bijna dichtgeslibde delen), rietlanden, graslanden, opschietende bosschages en veel wilgen. De bodem is over het algemeen voedselrijk (kleigrond) en de vegetatie gedijt hier goed op.

2.3 Beeld 'Biesboschlook'

De ligging van Plan Tij en de invloed vanuit de directe omgeving maken het een uniek gebied met kansen voor zowel de menselijke bewoners (spelevaren, wonen, ed.) als de streekeigen flora en fauna. Het unieke is vooral het kunnen wonen in een stedelijk gebied en de Biesbosch natuur te ervaren in de 'achtertuin'. Hiermee streven we een gevarieerd gebied na met bijvoorbeeld een grote verscheidenheid aan kruiden, een afwisselende vegetatie van kruiden en typische Biesbosch-boschages met o.a. wilgen, een grote diversiteit aan vogels, dagvlinders en libellen, open water, ondiep water, kruidenrijke rietvelden en op verschillende plaatsen uitzicht op het water.

Om een impressie te krijgen van het gebied en zijn bewoners zie <https://plantij.space> en het Instagram account <https://www.instagram.com/plantij.space/?hl=en>

2.4 Fauna

De 'tuin' en het water hebben een groot aantal dieren getrokken. Vele soorten vogels, watervogels, vissen, vlinders, libellen en andere insecten. Een enkele keer een uitzonderlijke bezoeker zoals een verdwaalde vos of overgezwommen ree.

Voor de insecten is een insectenhotel aanwezig en de vogels kunnen terecht in een van de talrijke vogelhuisjes die her en der in de wijk zijn opgehangen.

Eén bijzondere bewoner verdient extra vermelding: de bever. Door de bewoners Tij's genoemd. Hij zwemt vrij rond in de Vlij en de kommen tussen de woningen en bezoekt de eilandjes en taluds. Vooral in het voorjaar zorgt hij daar voor 'bevervraat'. Alhoewel sommige bomen zijn afgezet met gaas om ze hiertegen te beschermen, wordt geaccepteerd dat er bomen verloren gaan.

2.5 Grasland, bermen en taluds

De graslanden, bermen en taluds zijn gevarieerd in breedte. De bodem in het gebied is over het algemeen voedselrijk (kleigrond). Dit is ook te zien aan de vegetatie op deze plaatsen. Over het algemeen is de vegetatie gevarieerd en wordt deze gekenmerkt door de aanwezigheid van o.a. Ruw beemdgras, Glanshaver, Kweek, Kroppaar, Gewone paardenbloem, Hondsdraf, Zilverschoon en Vijfvingerkruid. Verder zien we (onder invloed van een toename van stikstof) meer en meer bramenstruiken en brandnetels verschijnen. Daarnaast helaas ook invasieve exoten (planten die van oorsprong niet hier thuishoren), waaronder springbalsemien en wellicht in de nabije toekomst de Japanse Duizendknoop.

Langs de wegen is er in het voorjaar van 2021 een kleurig bermmengsel ingezaaid met o.a. bijenbrood, klaver, boterbloemen, herik etc. Dit mengsel is toen goed aangeslagen, maar komt helaas niet jaarlijks opnieuw op. Om dat te bewerkstelligen zou de grond jaarlijks gefreesd en opnieuw ingezaaid moeten worden.

2.6 Bosschages, (solitaire) bomen en (knot)wilgen

De aanwezige bosschages bestaan o.a. uit verschillende soorten Wilgen, Hazelaar, Vlier en Kornoelje. Daarnaast komen groepen wilgen en knotwilgen in het gebied voor (Schietwilg, Katwilg, Boswilg). Aan de westzijde staat een bomenrij bestaande uit 7 Lindes. Verder staan er in het gebied o.a. Tamme kastanje, Zwarte Els, Es en Esdoorn als solitaire boom. Niet geplant maar wel aanwezig zijn vlinderstruiken en Veldesdoorn.

2.7 Moeras, rietland en oeervervegetaties

De vegetatie wordt in deze delen gekenmerkt door de aanwezigheid van Riet en meerdere soorten kruiden en bloemen. Op een aantal plaatsen staan hier ook doorgeschoten wilgen. De dynamische oevers bevatten vooral veel planten die vanuit de Biesbosch zijn binnen komen drijven. Denk bijvoorbeeld aan de Springbalsemien, Bosbies, Zegge, Valeriaan, Gele Lis, Spindotterbloem, Moerasspirea en Lisdodde.

2.8 Landtong en eilandjes

De landtong ligt aan het einde van Eb, de beide eilandjes respectievelijk aan het einde van Vloed en Springtij.

Beide elementen worden gekenmerkt door Riet, met daartussen Schietwilg, Boswilg, Vlinderstruiken en enkele solitaire bomen. Daarnaast meerdere soorten kruiden en bloemen.

2.9 Kolken regenwater

Kolken zijn “afgekoppeld” en gaan via het hemelwaterriool naar het open water. Het advies is dan ook om geen onregelmatigheden te lozen op deze kolken omdat we hiermee ons eigen (zwem)water verontreinigen.

3. Streefbeeld en doelstellingen

3.1 Streefbeeld

Het Eiland van Dordrecht heeft hoge natuur- en cultuurhistorische waarden. De aanwezigheid van de Sliedrechtse en de Dordtse Biesbosch (zoetwatergetijdengebieden) maken het tot een uniek gebied. Maar ook het poldergebied, de parken, landgoederen, watergangen en dijken zorgen voor een karakteristiek beeld. Dordrecht is ook een gemeente die veel versnippering kent als gevolg van infrastructuur en bebouwing. Om belangrijke, grotere gebieden (zogenaamde kerngebieden) met elkaar te verbinden en de aanwezige flora en fauna de mogelijkheid te bieden van het ene naar het andere gebied te trekken, is er een stedelijke ecologische structuur (SES) vastgesteld. Plan Tij kan door de ligging (en de inrichting) een schakel in deze ecologische structuur vormen.

De algemene doelstellingen:

1. Het voeren van ecologisch beheer dat constant is over de jaren heen;
2. Het in standhouden en versterken van de landschappelijke verschijningsvorm;
3. Het, zo mogelijk, tegengaan van uitheemse plantensoorten, deze bestrijden en eventueel vervangen. Dit geldt ook voor woekerende planten die de biodiversiteit in gevaar brengen. Denk aan bramen, brandnetel, maar ook bamboe!
4. Het ontwikkelen en behouden van gevarieerde kruidenrijke vegetaties;
5. Het bieden van schuilplaatsen voor insecten, vogels en andere dieren;
6. Het niet toevoeren van voedingsstoffen (geen houtsnippers, meststoffen en maaisel)
“last but not least”:
7. Het vergroten van de belevingswaarde van de bewoners, onder meer door het bedwingen van het overlastgevend riet en het tegengaan van verdere verlanding als gevolg van het aanwezige riet.

3.2 Doelstellingen

3.2.1 Grasland, bermen en taluds

Het beheer van de graslanden, de bermen en de taluds is erop gericht de botanische waarden op natuurlijke wijze te handhaven en vooral te ontwikkelen. Dit wordt nagestreefd door het maaien van deze grasstukken. Het maaisel wordt zoveel mogelijk afgevoerd.

Om vlinders en grondgebonden dieren dekking, voedsel en voortplantingsplaatsen te bieden wordt in de maand mei geen grote maaibeurt uitgevoerd. Wel zal een kleine maaironde plaatsvinden langs de huizen, straten en parkeerplaatsen.

Kort samengevat:

- Op natuurlijke wijze handhaven en ontwikkelen van de botanische waarden.
- Ontwikkelen van gevarieerde kruidenrijke vegetaties met bijbehorende fauna.

De uitgangspunten voor het beheer zijn:

- Geen verdere verruiging.
- Het beheer is constant en wordt dus jaarlijks op dezelfde wijze uitgevoerd.
- Geen toevoer van voedingsstoffen in de vorm van houtsnippers, meststoffen en maaisel.

3.2.2 Bosschages, (solitaire) bomen en (knot)wilgen

Het beheer van de bosschages, aanwezige bomen en knotwilgen is erop gericht het areaal opgaande vegetatie met de bijbehorende flora en fauna in stand te houden. De natuurwaarden staan hierbij voorop.

Doelstellingen:

- In standhouden van het areaal bosjes, bomen en knotwilgen met de bijbehorende flora en fauna.
- Het bestrijden van zaailingen en waterloten.
- In standhouden en waar nodig herstellen, van de differentiatie door middel van geleidelijke ruimtelijke overgangen in beheer.
- Behouden en waar nodig ontwikkelen van oude(re) bomen, zowel vrijstaand als in groepsverband.
- Bomen snoeien volgens een vooraf opgesteld plan.

Sub-doelen/begeleidende criteria:

- Holle bomen zoveel mogelijk behouden. Als er gevaar is (van vallen van takken) moet de betreffende boom gekandelaberd worden.
- Bomen die overlast geven voor bewoners snoeien. Denk hierbij aan bomen die zonlicht wegnemen, aan overhangende takken of bomen die te hoog worden en waarvan de bladeren de afvoer verstoppen.
- (Wilgen)takken waar mogelijk gebruiken om takkenmuren te maken.
- Snoei- en kapwerkzaamheden vinden (zoveel mogelijk) in de winter plaats en in ieder geval niet in het broedseizoen van vogels (grofweg van maart tot half juli).

3.2.3 Gorzen en oevers

Het beheer van gorzen is erop gericht de habitat van aan dergelijke gebieden gebonden soorten in stand te houden. De oevers van de waterpartijen dienen niet alleen als leefgebied maar ook als stapsteen en als verbinding voor grondgebonden dieren en insecten. Het beheer van de oevers is erop gericht de botanische waarden te behouden en de bijbehorende flora en fauna in stand te houden en waar mogelijk te ontwikkelen.

Doelen:

- Behouden van het oorspronkelijke waterpatroon met de bijbehorende flora en fauna.
- Behouden van de oorspronkelijke gors met de bijbehorende flora en fauna.

Begeleidende criteria:

- Waar mogelijk creëren van glooiende oevers en het in standhouden van de glooiende oevers.
- Realiseren van een afwisseling in gradiënten m.b.t. afmeting, stroming, begroeiing en voedselrijkdom.
- Er vindt geen toevoer van gebiedsvreemd water, voedingsstoffen, in de vorm van mest en maaisel en schadelijke stoffen (bijv. bestrijdingsmiddelen) plaats.
- Eens in de 10-15 jaar worden de geulen, kreekjes in het gebied uitgediept. Dit om verlanding door riet enigszins tegen te gaan.
- Materiaal dat tijdens het uitdiepen verwijderd wordt, wordt in het gebied verwerkt.
- Het uitdiepen van de ondiepe watergangen is onderdeel van het beheerplan, maar wordt als extra werk uitgevoerd.
- Baggeren, c.q. uitdiepen van de watergangen vindt zoveel mogelijk plaats in het najaar (september/oktober) en in ieder geval buiten het broedseizoen van vogels (grofweg van maart tot ½ juli) plaats.
- Op de gorzen mag niet meer dan 1% boomvormers aanwezig zijn.
- Snoeiafval moet afgevoerd worden.
- De vegetatie op de oevers worden extensief beheerd en het maaisel wordt afgevoerd.

3.2.4 Landtong en eilandjes

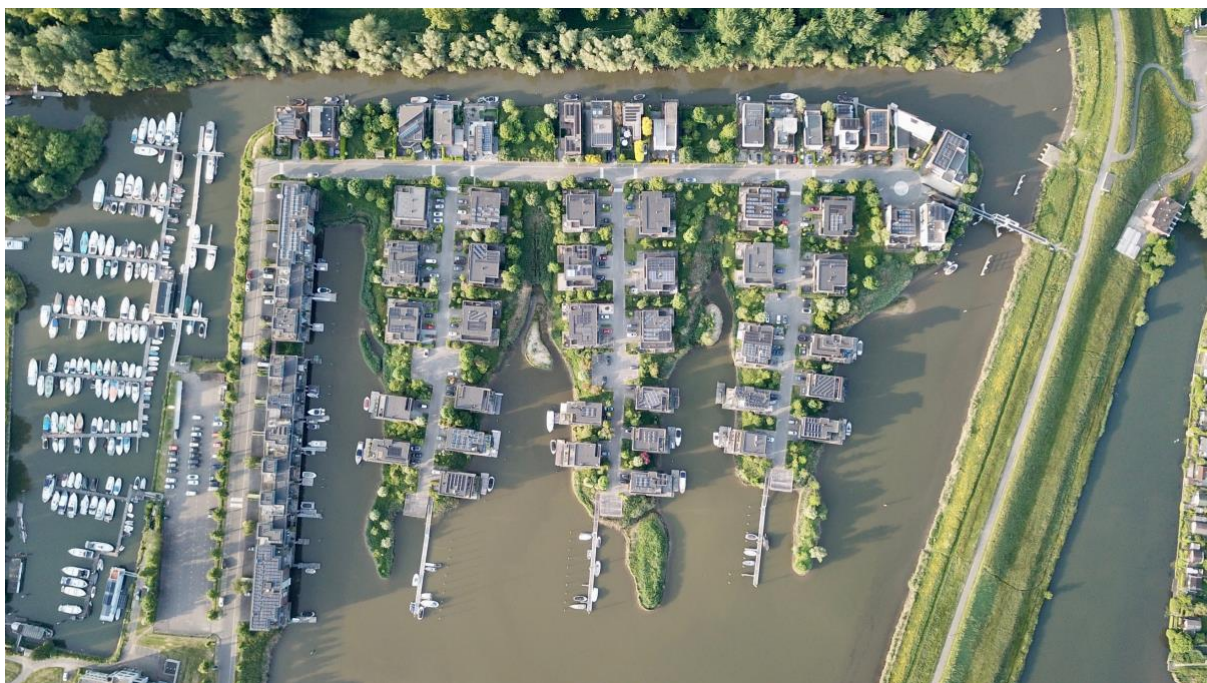
Voor beide elementen is het beheer erop gericht een gevarieerde vegetatie te realiseren.

Doelen:

- Op natuurlijke wijze handhaven en ontwikkelen van de botanische waarden.
- Ontwikkelen van gevarieerde kruidenrijke vegetaties met bijbehorende fauna.
- Katwilgstruiken worden in een cyclus van vier jaar afgezet.

Verdere uitgangspunten voor het beheer:

- Er vindt geen verdere verduiking plaats.
- Het beheer is constant en wordt dus jaarlijks op dezelfde wijze uitgevoerd.
- Er vindt geen toevoer van voedingsstoffen plaats in de vorm van houtsnippers, meststoffen en maaisel.

Luchtfoto PlanTij, 2023

4. Beheer en te nemen maatregelen

4.1 Bomen

Bomen worden beheerd vanuit het bomenbeheerplan. Alle bomen in de wijk zijn ingetekend op een digitale kaart en elke boom heeft een boompaspoort. Iedere drie jaar vindt een boominspectie plaats. Deze inspectie is de basis voor het snoeiplan. In het algemeen kan gesteld worden dat de solitaire bomen eens in de drie jaar een grote snoeibeurt ondergaan en dat de knotwilgen gemiddeld genomen eens in de twee jaar geknot worden.

Op meerdere locaties in het gebied staan bomen zoals Schietwilg, Boswilg en Katwilg die mogelijk opschot zijn. Deze wilgen zullen zoveel mogelijk als knotboom beheerd worden (zie paragraaf Knotbomen).

Tussentijds kunnen overlast gevende takken gesnoeid worden, tijdens een reguliere beurt.

4.2 Struweel

Struweel is een één- tot vijf (zes) meter hoge vegetatie die hoofdzakelijk samengesteld is uit struikvormende plantensoorten. Hier en daar kunnen lage (6 tot 10 meter hoge) bomen aanwezig zijn. Afhankelijk van het soort struiken, de voedselrijkdom van de bodem en het beheer is de breedte minimaal 10 tot 15 meter. Struweel is vaak de overgang van bos naar grasland (de zogenaamde mantel).

Struweel kan onderverdeeld worden in gesloten- en open struweel. Gesloten struwelen zijn aaneengesloten houtige begroeiingen met weinig open ruimte voor kruidachtige. Open struweel bestaat uit kleinere en grotere groepen struikvormende soorten die geregeld door kruidachtige (veelal ruigere) begroeiingen worden afgewisseld.

Er is een groot aantal vogelsoorten gebonden aan struweel (o.a. Braamsluiper en Grasmus). Daarnaast is struweel van belang als foerageergebied voor veel vogelsoorten, vooral als er besdragende plantensoorten tussen staan. Struweel is bovendien belangrijk als leefgebied voor insecten, foerageergebied en verbinding voor o.a. vleermuizen en vormt schuil-, nest- en overwinteringsgelegenheid voor insecten, vogels, zoogdieren en amfibieën.

Het struweel zal extensief beheerd worden en alleen wanneer het noodzakelijk is zal gedund of gesnoeid worden. De bedoeling is om 30% per jaar te snoeien/dunnen. Dit zal gefaseerd uitgevoerd worden waarbij elk jaar een ander deel van het struweel afgezet zal worden. Als het materiaal versnipperd wordt, zullen er geen snippers achterblijven. Snoeien en/of dunnen vindt in de wintermaanden plaats.

Indien (her)aanplant gewenst is, zal bij dunnen het uitheemse plantmateriaal zoveel mogelijk verwijderd en vervangen worden door streekeigen, inheemse soorten als Sleedoorn, Meidoorn, Zwarte els, Hazelaar, Zomereik, Wilde lijsterbes, Dauwbraam, Zwarte bes e.d.

4.3 Extensief beheerd gras

Extensief beheerd gras heeft bloemrijke graslanden tot gevolg. Dit zijn vegetaties met kruiden en gras. Deze vegetatietypen zijn belangrijk als foerageergebied, leefgebied en overwinteringsplaats voor een groot aantal insectensoorten, vogels, zoogdieren en amfibieën.

Het einddoel van extensief beheerd gras is het kruidenrijk grasland. Om dit te bereiken is het nodig een tot tweemaal per jaar te maaien en het maaisel af te voeren.

Om de biodiversiteit te vergroten binnen het gebied en om dieren een schuil- en broedplaats te bieden wordt een grote maaibeurt uitgesteld tot het einde van de lente. Maai Mei Niet is daarvoor de slogan. Wel zal het gras rond de huizen en straten eerder in de lente gemaaid worden, de zogenaamde kleine maaibeurt.

Het tijdstip van maaien is onder andere afhankelijk van de weersomstandigheden, de voedselrijkdom van de bodem en de zaadvorming. Deze factoren beïnvloeden namelijk de groei van planten en kunnen ertoe leiden dat het in het ene jaar nodig is al vroeg in het seizoen te maaien, terwijl in het andere jaar de vegetatie pas tegen de zomer goed tot ontwikkeling is gekomen. Extensief maaien heeft als groot voordeel dat het wortelstelsel niet uitstoelt en de bodem dus belucht blijft en zaden kunnen kiemen.

Het beheer vindt bij voorkeur plaats in de laatste helft van juni en de laatste helft van september/begin oktober, maar zal aangepast worden als de omstandigheden ter plaatse dit vereisen. Over het algemeen zal er gemaaid worden tussen april en eind oktober.

Kort samengevat;

- Bij voorkeur het hele gebied tweemaal (tussen april en oktober, zoveel mogelijk buiten het broedseizoen van vogels) maaien en het maaisel afvoeren.
- Maaisel moet op korte termijn afgevoerd worden; bij voorkeur binnen 10 dagen.
- Geen toevoer van voedingsstoffen, in de vorm van mest en maaisel en gebiedsvreemde stoffen.

4.4 Knotbomen

Knotbomen worden periodiek geknot waardoor op de knoesten (de knot) weer nieuwe takken groeien. Knotbomen zijn cultuurhistorische elementen die een hoge waarde voor de natuur kunnen hebben. Knotbomen zijn in deze omgeving meestal wilgen maar ook els en populier kunnen goed geknot worden. Door het weggroten van het niet-verhardende oude kernhout wordt de stam vanuit de kroon langzaam min of meer hol. Knotbomen vormen (o.a. afhankelijk van de leeftijd, de kwaliteit, de locatie en de mate waarin ze hol zijn)

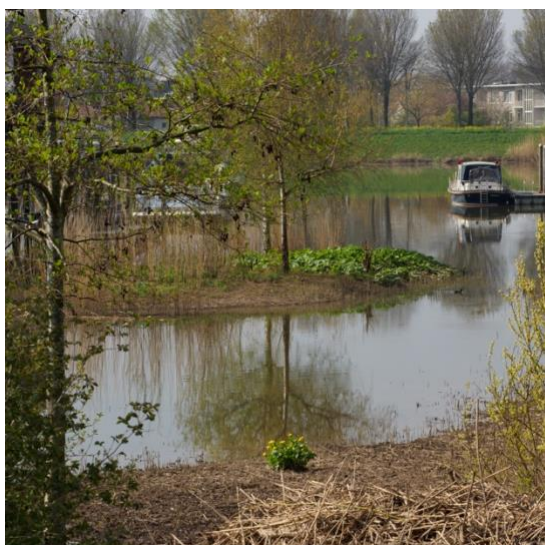
broedgelegenheid voor onder andere Bosuil, Steenuil, Gekraagde roodstaart, Ringmus, Holenduif en Kauw. Daarnaast zijn knotbomen van groot belang zijn voor mossen en varens.

Elk jaar wordt circa 50% van de knotwilgen geknot. Het knotten vindt in de winter plaats en in ieder geval niet in het broedseizoen van vogels (grofweg van maart tot half juli).

Voorafgaand aan werkzaamheden zal gecontroleerd worden of er vaste verblijfplaatsen van vogels in de bomen aanwezig zijn. Overlast gevende knotbomen worden in overleg afgezet.

4.5 Moeras, rietland en oeervervegetaties

Oeervervegetaties bestaan uit kruiden en grassen. Gorzen zijn meestal rietvegetaties (met of zonder kruiden) die onder invloed van het buitenwater staan en dus regelmatig overspoeld worden. In het riet kunnen soorten nesten zoals als Kleine karekiet, Rietgors en Waterhoen. Ondiepe oevers met moeras en waterplanten vormen leefgebied (paaiplaats en opgroeigebied) voor vissen, amfibieën. Ruige oevers zijn verder belangrijk voor Egel, Wezel, Bunzing en verschillende soorten libellen. De structuur van de oever is erg belangrijk. Overgangen van nat naar droog en de aanwezigheid van waterplanten, oeverplanten en kruiden zijn bepalend voor het voorkomen van een soortenrijke fauna. Moerasvegetaties, gorzen en rietlanden zullen een gefaseerd maairegime (in tijd en ruimte) krijgen.

In ons gebied kennen wij twee typen rietbeheer, het beheer van het oevertriet en het beheer van het oprukkende, overlastgevende riet. Normaal gesproken wordt het riet gefaseerd in de winter gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd (o.a. gunstig voor kleine vogelsoorten, muizen en kleine marterachtigen om in te nestelen en foerageren). Er wordt elk jaar 50% gemaaid. Op de digitale kaart van het gebied wordt bijgehouden welk riet in welk jaar aan de beurt is. Het riet dat overlast geeft wordt echter bij elke (maai)beurt gemaaid. Het betreft het riet dat te dicht bij de woningen of zelfs onder de woningen groeit. Door dit riet steeds te maaien zal het steeds schraler en ijler worden en mogelijk zelfs verdwijnen.

Om diversiteit langs de oevers en tussen het riet te krijgen worden aanwezige oeverplanten zoals lisdodde, harig wilgenroosje, zegge, bosbies gesplitst en op andere plaatsen in het gebied tussen het riet geplant.

Omdat riet op termijn zorgt voor verlanding en daardoor dichtslibben van de kreekjes en geulen worden eens in de 10-15 jaar deze kleine watergangen uitgediept.

Kort samengevat betekent dit het volgende:

- Rietvelden worden gefaseerd in de winter gemaaid. Jaarlijks maximaal 50% (elk jaar een ander stuk).
- Oprukkend, overlastgevend riet wordt met elke (maai)beurt gemaaid.
- Van de oevervegetaties (niet zijnde riet) wordt jaarlijks, in de winter 50% gemaaid.
- Boom- en struikvormers worden verwijderd en afgevoerd.
- Zowel maaisel van riet als van de oevervegetaties wordt afgevoerd.
- Diversiteit langs de oevers bevorderen door oeverplanten te splitsen en herplanten binnen het gebied.
- Eens in de 10-15 jaar uitdiepen van geulen.

4.6 Landtong en eilandjes

De eilandjes worden wat vegetatie betreft gekenmerkt door o.a. Riet, Ruwe bies, Schietwilg, Zwarte Els, Vlinderstruik en Wolfspoot. De landtong wordt gekarakteriseerd door Riet, knotwilgen, Grote lisdodde, Harig wilgenroosje en Heelblaadjes. Daarnaast groeit hier Schiet- en Boswilg. De wilgen worden op beide locaties in een cyclus van twee jaar gefaseerd afgezet. Het afzetten vindt in de winter plaats en in ieder geval niet in het broedseizoen van vogels (grofweg van maart tot half juli). Het Riet zal gefaseerd in de winter gemaaid worden (jaarlijks 50%). Het Riet en materiaal dat bij het afzetten vrijkomt, zal zoveel mogelijk afgevoerd worden. De bomen zullen beheerd worden volgens het reguliere bomenonderhoud.

Het gras op de landtong (einde Eb) wordt meegenomen in de reguliere maacyclus in het plan.

Op de foto's op de volgende pagina zijn de landtong en de eilandjes zichtbaar.

Landtong aan einde van Eb, juni 2021

Eilandjes aan einde Vloed en Springtij, juni 2021.

4.7 Bedreigingen

4.7.1 Uitheemse invasieve planten

4.7.1.1 Reuzenbalsemien

In onze wijk zijn de afgelopen jaren planten verschenen die hier oorspronkelijk niet thuishoren. Toch zie je ze overal verschijnen, niet alleen in Plan Tij, maar ook in de Biesbosch en de rest van Nederland/Europa. Een voorbeeld is de reuzenbalsemien, of springbalsemien. Dit is een eenjarige plant die tot 2,5 meter hoog wordt. De plant is afkomstig uit de Himalaya. De springbalsemien gedijt goed in vochtige voedselrijke en beschaduwde gronden, zoals in onze wijk.. Hij groeit volop langs de oevers. Het probleem van deze plant is dat deze zich ontzettend snel vermeerderd en zich dus razendsnel verspreidt. Doordat de plant ook nog eens hoog wordt raken ander planten in de verdrinking. (De plant staat om deze reden op de lijst van verboden planten in de Europese Unie.) Op verschillende plaatsen in Nederland wordt de reuzenbalsemien, vanwege de concurrentie met inheemse planten, geweerd en vroeg in de zomer zo veel mogelijk verwijderd. Dat is in de Biesbosch niet meer mogelijk en in onze wijk dus ook niet. Bijkomend voordeel is dat het een prachtige plant is en een concurrent vormt voor de grote brandnetel en wellicht ook het riet.

4.7.1.2 Japanse Duizendknoop

Nog een plant die op de lijst van verboden planten staat is de Japanse Duizendknoop. Deze plant is ook een invasieve exoot waar we erg beducht voor moeten zijn. Nog niet gesignaleerd in Plan Tij, maar de verwachting is dat deze snel zal komen. Ook deze plant is moeilijk te bestrijden. De plant verdringt andere inheemse plantensoorten, maar is ook in staat om schade te veroorzaken aan gebouwen, leiding en wegen. Deze plant zullen we wel moeten weren zodra deze gesignaleerd wordt.

4.7.1.3 Bamboe

Bamboe komt normaliter niet voor in onze Nederlandse natuur. Mensen planten deze soort in hun siertuin vanwege de exotische uitstraling. Er zijn soorten bamboe die woekeren. Deze bamboe vermeerderd zich ondergronds en woekert niet alleen in eigen tuin, maar ook in het openbare gebied. Woekerende bamboe is een bedreiging voor de biodiversiteit en ook zeer moeilijk te bestrijden. PlanTij bewoners wordt afgeraden dit soort bamboe te planten in eigen tuin. Eenmaal woekerende bamboe moet zo snel mogelijk verwijderd worden.

4.7.2 Stikstof minnende planten

Niet alleen exoten bedreigen de biodiversiteit, ook meer bekende planten zijn hiervoor verantwoordelijk. Door de toename van stikstof in de grond zijn er planten die uitbundiger groeien dan anderen. In onze wijk zijn dat de bramenstruiken en de brandnetels. Het doel is om deze planten zoveel mogelijk te bestrijden, dus uittrekken of uitgraven. Bramenstruiken hebben ook nog het nadeel dat ze als een soort prikkeldraad werken waardoor het reguliere groenonderhoud belemmerd wordt.

Kort samengevat betekent dit het volgende:

- Zoveel mogelijk bestrijden van uitheemse, invasieve planten
- Afraden van het aanplanten van (woekerende) bamboe in privé tuin
- Bestrijden van bramen(struiken) en brandnetels

Om dit te kunnen bereiken zal de hulp van alle bewoners nodig zijn. Het laten bestrijden van bovengenoemde soorten door een externe partij is zo arbeidsintensief dat het veel te kostbaar zou worden.

4.8 Drijf- en zwerfvuil

Drijf- en zwerfvuil wordt eens per kwartaal verwijderd.

4.9 Aanvullend onderhoud

Dit werkplan houdt niet alleen rekening met de flora en fauna in Plan Tij, maar beoogt ook meer aandacht voor de mensen die er wonen. Dit betekent nog aanvullende onderhoudswerkzaamheden gedurende het jaar, t.w.:

1. Tweemaal per jaar een kleine maaironde waarbij
 - a. Een strook van ongeveer 50 cm breed langs huizen, wegen, parkeerplaatsen, klike-plaatsen en terrassen wordt gemaaid en maaisel wordt afgevoerd
 - b. De hegjes rondom de klike-plaatsen worden geknipt en het afval wordt afgevoerd (hegjes mogen niet hoger worden dan de hoogte van de klike)
 - c. Langs straten, parkeerplaatsen en terrassen overhangende takken worden gesnoeid. Er vindt geen wildgroei plaats.
2. Eenmaal per jaar (voorjaar) stammen en kronen van (niet geknotte) knotwilgen opsnoeien opdat zij geen overlast geven.
3. Overige bomen krijgen een vormsnoei. Eens per tweejaar een kleine beurt, waarbij alleen overlastgevende takken worden gesnoeid en eens per drie jaar een grote beurt. Grote beurt kan betekenen dat bijvoorbeeld Elzen worden afgezaagd op 0,5 meter boven het maaiveld met meerstammige Elzen als resultaat. E.e.a. in overleg.
4. Eens per jaar in het voorjaar zaailingen verwijderen en boomvormers verwijderen uit het riet.

4.9 Planning beheerswerkzaamheden

Het tijdstip waarop het beheer uitgevoerd wordt, wordt afgestemd op de vegetatie, seizoen en de aanwezige diersoorten. Dit betekent dat het maaien in de periode april-oktober, uitdiepen geulen in het najaar (september-oktober), snoeien en/of afzetten van wilgen zoveel mogelijk in de winter (na het groeiseizoen) en het maaien van riet voornamelijk in de winter uitgevoerd zullen worden.

Het succes van het uitvoeren van ecologisch beheer en met name van verschrallingsbeheer, is onder andere afhankelijk van de voedselrijkdom van de bodem en de bestendigheid van het beheer. Op kleigrond zal verschrallingsbeheer niet leiden tot een vegetatie die op droge zandgronden aanwezig is. Het verschrallen van de bodem zal echter altijd succes opleveren en de streekeigen vegetatie en plantensoorten de kans geven zich te vestigen en te handhaven.

5. Te vermijden activiteiten

5.1 Verstoring door werkzaamheden aan wegen of woningen

Het is niet wenselijk dat er bij (weg)werkzaamheden zwaar materieel, afval, asfalt of andere gebiedsvreemde stoffen en/of materialen in de berm of op het talud aanwezig zijn of blijven. Deze zorgen voor een verstoring van de bodem maar doorbreken in negatieve zin ook de continuïteit van het beheer. Bij het kappen en/of rooien van bomen in bermen is het eveneens niet wenselijk dat afval en/of snippers achterblijven. Ook dit zorgt voor ongewenste verrijking van de bodem.

5.1 Verstoring door aanplanten in de Mandeligheid

Het is niet toegestaan aan bewoners om, zonder toestemming van het bestuur Mandeligheid, eigenhandig bomen, struiken e.d. aan te planten in het openbare groen van de Mandeligheid. Daarnaast worden bewoners erop gewezen dat zij zelf verantwoordelijk worden gehouden voor het verwijderen van planten die vanuit hun kavel de Mandeligheid overwoekeren. Denk aan bijvoorbeeld bamboe. Sommige soorten zijn zeer, zeer moeilijk te beteugelen. Zij verspreiden zich door de tuin en verdrücken andere planten.

